

Максимець С.М.

кандидат психологічних наук, доцент

Шиманська О.В.

магістрантка спеціальності

«Психологія»

ПрАТ «ВНЗ МАУП»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СІМ'ЯНИНА

Процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутовими розладами, низькою народжуваністю, ослабленням виховного потенціалу сім'ї, невротизмом. Це свідчить про те, що становище сучасної сім'ї кризове.

Зміцнення сім'ї значною мірою залежить від її соціально-економічної та правової захищеності. При цьому причини тих чи інших сімейних проблем часто криються або в особливостях сімейного спілкування, або в індивідуальних особливостях членів сім'ї, тобто психологічних.

Суперечливі тенденції в структурі і динаміці сім'ї, а також велика роль сім'ї в забезпеченні особистого щастя ставлять питання про стабільність шлюбу і сім'ї, про всебічну підготовку молоді до сімейного життя.

У цьому контексті психологічна допомога сім'ї є одним із найважливіших напрямків діяльності практикуючого психолога. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від особистості психолога, його життєвої позиції та його поглядів, які мають ґрунтуватися на науковому підході до роботи з сім'ями.

Повністю уникнути суперечностей в сім'ї неможливо. В шлюбі сходяться різні люди, з різним баченням світу, з своїми психологічними і

біоритмічними характеристиками, різним досвідом виховання, різними установками на шлюб. А це в свою чергу, об'єктивно і суб'єктивно призводить до непорозумінь, хвилювань, дратівливості, конфліктів. До цього можна додати й те, що для кожної людини характерними є короткочасні перепади настрою, депресії і стресові стани. Також, матеріальні і психологічні труднощі, які переживає родина, призводять до виникнення зовсім нових проблем виховного характеру, які раніше вважалися зовсім нетиповими – не впевнені в собі батьки перестають бути авторитетом і взірцем для своїх дітей. Більше того, із втратою авторитету відбувається ще одне викривлення в системі життєвих цінностей підрастаючого покоління: зростає влада грошей у шкалі життєвих пріоритетів.

Негаразди в батьківській сім'ї також впливають на особисте сімейне життя і на життя взагалі. Повна (як у сиріт) чи часткова (в разі необхідності підвищеної праці матері в неповній сім'ї) недоглянутість може визвати ту чи іншу степінь дезадаптації: в кращому випадку – незавершена освіта, низька кваліфікація, в гіршому – алкоголізація, кримінальна відповідальність. Загальний життєвий успіх і стабільність зазвичай перекликаються і з більш успішною побудовою сімейних відносин. Соціальна дезадаптація і деградація не сприяє успіху і збереженню шлюбно-сімейних відносин.

Гармонійна сім'я забезпечує оптимальні можливості для фізичного і духовного існування кожного її члена, для їх особистісного росту, для народження, виховання, навчання та адаптації дітей до життя в суспільстві.

Взаємовідношення в повній нуклеарній, а тим більше, в розширеній нуклеарній сім'ї відтворюють всі основні варіанти ієрархії відношень між людьми в світі. Відношення між батьком, матір'ю, братами, сестрами, дідусями і бабусями моделюють різні типи статусних відношень як по вертикалі, так і по горизонталі.

В благополучних сім'ях сімейні ролі чітко окреслені, взаємно доповнюють і в разі необхідності замінюють один одного в атмосфері розуміння, довіри, доброзичливості, почуття особистої відповідальності

кожного за життя сім'ї як єдиного цілого. В одній сім'ї можуть жити три – чотири покоління, що потребує розуміння задач і можливостей кожного члена сім'ї, тому для попередження психічних розладів із-за нечіткості сімейних ролей важливо психологу проводити психопрофілактичну роботу перш за все з молодим подружжям, а в разі розширеної нуклеарної сім'ї – і з людьми старшого покоління [1].

Отже, на життєдіяльність сім'ї впливають не тільки якісні етапи її розвитку (залицання, народження дітей), а й безпосередній досвід сімейного життя дорослих членів сім'ї в їхніх батьківських сім'ї, коли вони самі були дітьми.

Як свідчать життєві спостереження, аналіз літератури та практичний досвід життєдіяльності сім'ї, бажаних результатів домагаються ті батьки, які чітко усвідомлюють незаперечну істину, що розвиток, становлення дитини як особистості визначається тим реальним життєвим контекстом, у який вона включається з перших років життя. Психологічний сенс тут полягає в тому, яке місце займає дитина в реальному спілкуванні, у взаємодії з ближніми, перед усім з батьками. Одним із важливих чинників, що справляють значний вплив на формування стосунків дитини у сім'ї, є певні взаємини, відповідний стиль сумісної життєдіяльності всіх її членів.

Аналізуючи причини виникнення непорозумінь між батьками і дітьми, слід враховувати не тільки суперечності соціального життя родини, але й незгоди між батьками щодо питань виховання дітей, регулювання відносин між батьками та дітьми.

З психолого-педагогічного погляду негативно впливають на становлення особистості дитини сім'ї виховально-слабкі з постійною конфліктною атмосферою, у яких панують агресивність і жорстокість.

Важливою умовою становлення психологічно здорової сім'ї, зміцнення її стабільності є формування готовності особистості до шлюбу і сімейного життя, у якій виокремлюються наступні компоненти:

- 1) фізична і фізіологічна зрілість;

- 2) соціальна готовність;
- 3) етико-психологічна готовність;
- 4) сексуальна готовність.

Особливу роль у формуванні особистості, готової до створення сім'ї відіграє етико-психологічна готовність, яка зумовлює здатність до шлюбу, тобто спроможність:

- турбуватися про іншу людину;
- співчувати, співпереживати іншому;
- спілкуватися на основі співпраці з іншим;
- бути терпимим (толерантним) сприймати іншу людину з її
- індивідуальними особливостями, звичками.

Список використаних джерел:

1. Гринберг Дж. Управление стрессом. 7-е изд. СПб.: Питер, 2012. 496 с.